

Łucja Marek • Robert Ciupa

Górnośląski azyl

**Pielgrzymki stanowe do Piekar Śląskich
w materiałach Służby Bezpieczeństwa**

Katalog wystawy

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Katowice 2015

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Oddział w Katowicach, Katowice 2015

Publikacja jest katalogiem wystawy „Górnośląski Azyl. Pielgrzymki stanowe do Piekar Śląskich w materiałach Służby Bezpieczeństwa”, przygotowanej przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach, której wernisaż odbył się 30 maja 2010 r. w Piekarach Śląskich.

Scenariusz wystawy:

dr Łucja Marek, Robert Ciupa

Współpraca:

Monika Bortlik-Dźwierzynska, Ewelina Małachowska

Konsultacja merytoryczna:

dr Adam Dziurok

Podziękowania:

Danuta Baszka, Monika Komaniecka,
Tomasz Marszałek, ks. Władysław Nieszporek,
Sebastian Rosenbaum, Karolina Szlęzak, Bogusław Tracz,
Łukasz Wiecha

Zbiory:

Archiwum Parafialne Parafii Imienia Najświętszej Maryi Panny
i Św. Bartłomieja w Piekarach Śląskich,
Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach,
Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie

ISBN ????????

Druk:

Drukpol sp.j., ul. Jana Kochanowskiego 27
42-600 Tarnowskie Góry
www.drukpoltg.pl

Wydawcy:

Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu, Oddział w Katowicach & Drukpol sp.j.

Partner:

Śląskie Centrum Wolności i Solidarności

Spis treści

5	Wstęp
9	Sanktuarium Maryjne w Piekarach Śląskich
13	Pielgrzymka czy manifestacja polityczna
17	Mobilizacja aparatu partyjno-państwowego
20	Aparat bezpieczeństwa
23	Rozpoznać, wykryć...
26	Etatowi „pielgrzymi”
29	„Nielegalne” pielgrzymowanie
33	Rejestracja rejestracji
36	Zabezpieczyć, udokumentować...
41	Goście pod specjalnym nadzorem
45	Pielgrzymi pod specjalnym nadzorem
49	SB fotografuje
57	Uwaga na tablice!
61	Kazania i przemówienia na taśmach SB
64	Inwigilacja przedstawicieli pielgrzymów
67	Pielgrzymi w obiektywie SB
72	Milenium w Piekarach Śląskich
79	Górnośląski Azyl

Wstęp

Śląsku nasz ukochany, polski nasz Śląsku wymodlony, wywalczony, wypłakany przez pokolenia. Święta ziemia ojców naszych, ziemia nasza i naszych przyszłych pokoleń, modlimy się byśmy na tej ziemi mogli bez przeszkód żyć po chrześcijańsku i po ludzku, byśmy tu mogli cieszyć się prawami ludzi wolnych, byśmy tu po chrześcijańsku mogli wychowywać nasze dzieci i naszą młodzież [...]

Fragment przemówienia metropolity wrocławskiego kardynała Bolesława Kominka do uczestników piekarskiej pielgrzymki mężczyzn i młodzieńców w dniu 27 V 1973 r., utrwalonego przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Ze zbiorów Archiwum Instytutu Pamięi Narodowej w Warszawie

Mamy prawo mieć więcej miejsca w tej ojczyźnie, w której stowimy większość, mamy prawo mieć więcej dachu nad głową, gdy się modlimy, mamy prawo w tych przewidywanych programach wychowania i oświaty, mamy prawo mieć więcej miejsca dla nauczania religii, dla katechizacji we wszystkich parafiach. I to prawo nie jest przeciw nikomu, ono jest dla dobra wspólnego – to jest dla pokoju. Więc prosimy, żeby to prawo uwzględniano i szanowano.

Fragment przemówienia metropolity krakowskiego kardynała Karola Wojtyły do uczestników piekarskiej pielgrzymki mężczyzn i młodzieńców w dniu 27 V 1973 r., utrwalonego przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Ze zbiorów Archiwum Instytutu Pamięi Narodowej w Warszawie

Sanktuarium Matki Boskiej Piekarskiej jest dla Ślązaków tym czym Sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej dla całego narodu polskiego. Co roku, w ostatnią niedzielę maja do Piekar Śląskich pieszo pielgrzymują mężczyźni i młodzieńcy, a w pierwszą niedzielę po 15 sierpnia kobiety i panny. W okresie Polski Rzeczypospolitej Ludowej, kiedy religia była rugowana z życia publicznego i prywatnego obywateli, a społeczeństwo poddawane silnej laicyzacji, piekarskie pielgrzymki miały szczególne znaczenie dla pielęgnowania wiary i pobożności robotniczego Śląska, i nie tylko Śląska, oraz katolicyzmu społecznego. Charakter tego sanktuarium doskonale oddaje tytuł „Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej”, którym w 1983 r. obdarzono Panią Piekarską.

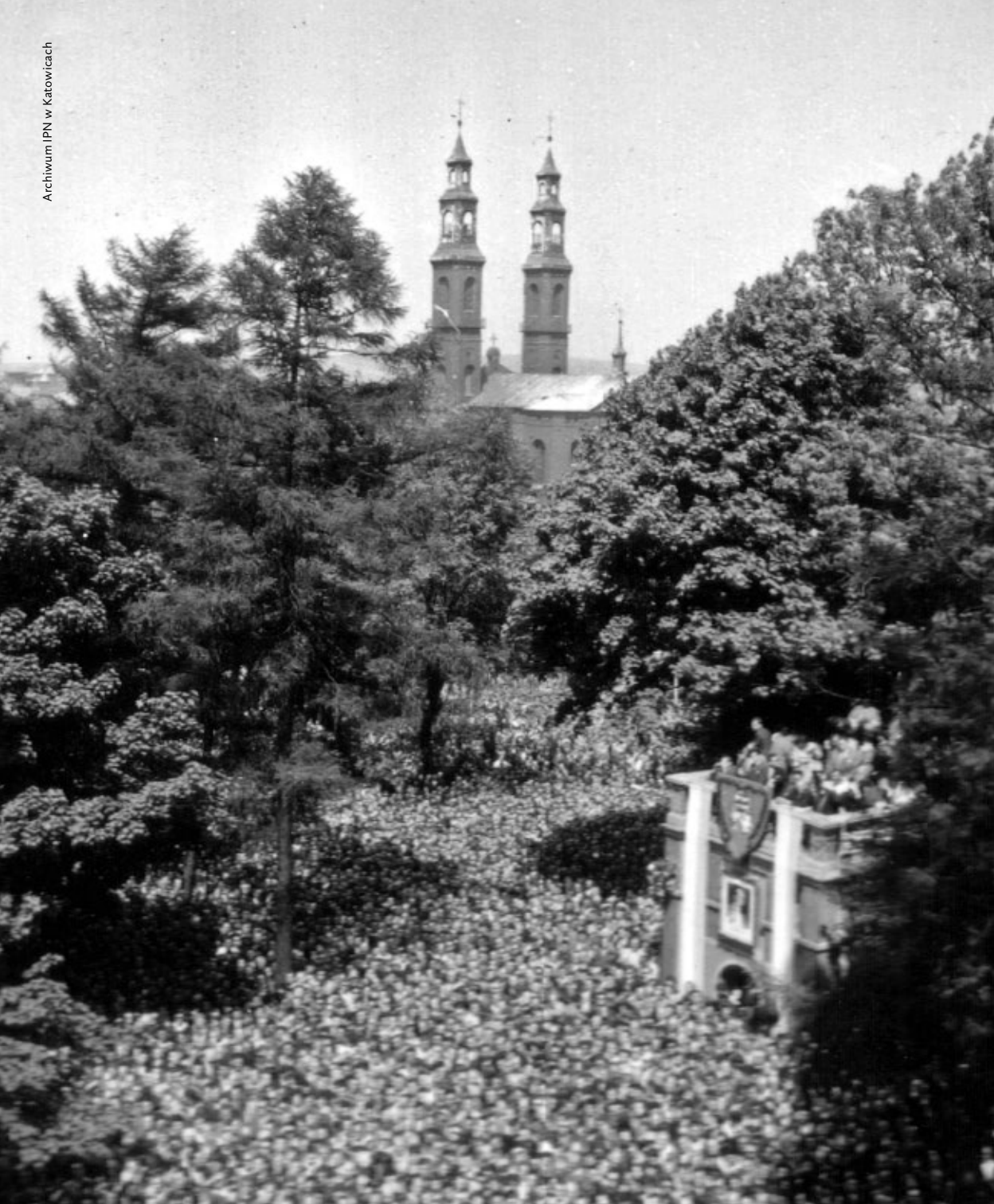
W trakcie zjazdów biskupi katowicki oraz zaproszeni dostojnicy kościelni poruszali ważne kwestie dotyczące spraw społecznych oraz swobody wyznawania wiary przez katolików. Mając za sobą tłumy robotników ordynariusz katowicki biskup Herbert Bednorz oraz inspirowani przez niego mówcy krytykowali politykę wyznaniową władz komunistycznych i domagali się zaspokojenia duchowych potrzeb wierzących obywateli. Z tego też względu władze partyjno-państwowe określały piekarskie pielgrzymki stanowe mianem „manifestacji politycznej katolicyzmu”. Ograniczenie zasięgu i znaczenia tych uroczystości religijnych stało się dla nich istotną sprawą z uwagi na lokalizację sanktuarium w największym skupisku środowisk robotniczych, a także treści wystąpień, które pielgrzymi przynosili stamtąd na teren diecezji a nawet poza województwo. W tzw. przeciwdziałanie piekarskim pielgrzymkom zaangażowano Służbę Bezpieczeństwa.

Resort bezpieczeństwa informował władze partyjne o przygotowaniach strony kościelnej do piekarskich uroczystości, a później o ich przebiegu. W ramach tzw. zabezpieczenia czyli inwigilacji stanowych zjazdów m.in. ustalano liczbę i pochodzenie pielgrzymek, dokumentowano fakt ich „nielegalnego zorganizowania”, wykonywano zdjęcia umożliwiające identyfikację pątników i pojazdów mechanicznych, ustalano frekwencję podczas centralnego nabożeństwa i nauk stanowych, utrwalano na taśmie ważniejsze fragmenty publicznych wystąpień i kazań. W efekcie zachowane akta Służby Bezpieczeństwa w odniesieniu do niektórych pielgrzymek

to dokładna, bardzo szczegółowa kronika piekarskich uroczystości. Wykonane przez funkcjonariuszy fotografie oraz sporządzone dokumenty pozwalają na odtworzenie poszczególnych etapów stanowych zjazdów, a także odsłaniają trudności z jakimi pielgrzymi borykali się w drodze do piekarskiego sanktuarium.

W 2010 r. Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach przygotowało wystawę w celu przybliżenia działań aparatu bezpieczeństwa wobec piekarskich pielgrzymów w Polsce Ludowej, z akcentem na lata 60. i 70. minionego wieku. Ekspozycja ukazuje na podstawie zachowanych materiałów metody i techniki inwigilacji pątników przybywających do Piekar Śląskich. Przedstawia stanowe zjazdy tylko z perspektywy Służby Bezpieczeństwa. Po raz pierwszy została ona zaprezentowana 31 maja tr. u stóp Kalwarii Piekarskiej podczas stanowej pielgrzymki mężczyzn i młodzieńców. Niniejsza publikacja to katalog teje wystawy, pośrednio ukazującej piekarski fenomen i „unikat religijny na miarę europejską” – posługując się słowami metropolity wrocławskiego kard. Bolesława Kominka, odnotowanymi przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa.

Łucja Marek

Sanktuarium Maryjne w Piekarach Śląskich

Początki pielgrzymowania

Historia sanktuarium w Piekarach Śląskich jako miejsca pielgrzymowania sięga XVII w. Jak wierzą, za wstawiennictwem Matki Boskiej – czczonej w wizerunku Pani Piekarskiej – mieszkańcy okolicznych miejscowości wyprasali liczne łaski i uzdrowienia. Z czasem sława obrazu przekroczyła granice Śląska. W XIX w., gdy proboszczem parafii był ks. Jan Ficek, budowniczy obecnej bazyliki, Piekary stały się głównym ośrodkiem odnowy religijno-moralnej oraz centrum katolicyzmu społecznego i polskości Górnego Śląska. Taki charakter ośrodka piekarskiego przetrwał aż do wybuchu II wojny światowej. W latach powojennych powrócono do dawnych tradycji, inicjując (od 1947 r.) coroczne pielgrzymki stanowe. Mężczyźni i młodzieńcy pielgrzymowali do Piekar Śląskich w ostatnią niedzielę maja. Z kolei kobiety i panny udawały się do sanktuarium w pierwszą niedzielę po 15 sierpnia. Charakter społeczny pielgrzymek stanowych nabrał szczególnego znaczenia w okresie marginalizowania religii i silnej laicyzacji społeczeństwa przez władze Polski Ludowej.

Wśród najważniejszych momentów w powojennej historii piekarskiego sanktuarium należy wymienić: powtórne koronacje (tzw. rekoronacje) obrazu Matki Boskiej Piekarskiej (1965 r., 1985 r.), obchody Milenium Chrztu Polski (1966 r.), nadanie Pani Piekarskiej tytułu „Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej” (1983 r.), obecność obrazu Pani Piekarskiej podczas spotkania z Janem Pawłem II na lotnisku w Katowicach-Muchowcu (1983 r.).

Na poprzedniej stronie:
Diecezjalne obchody
Milenium Chrztu Polski
w Piekarach Śląskich,
22 V 1966 r.

Archiwum Parafialne Parafii Najświętszej Maryi Panny i Świętego Bartłomieja w Piekarach Śląskich

Pielgrzymowanie pod hasłem

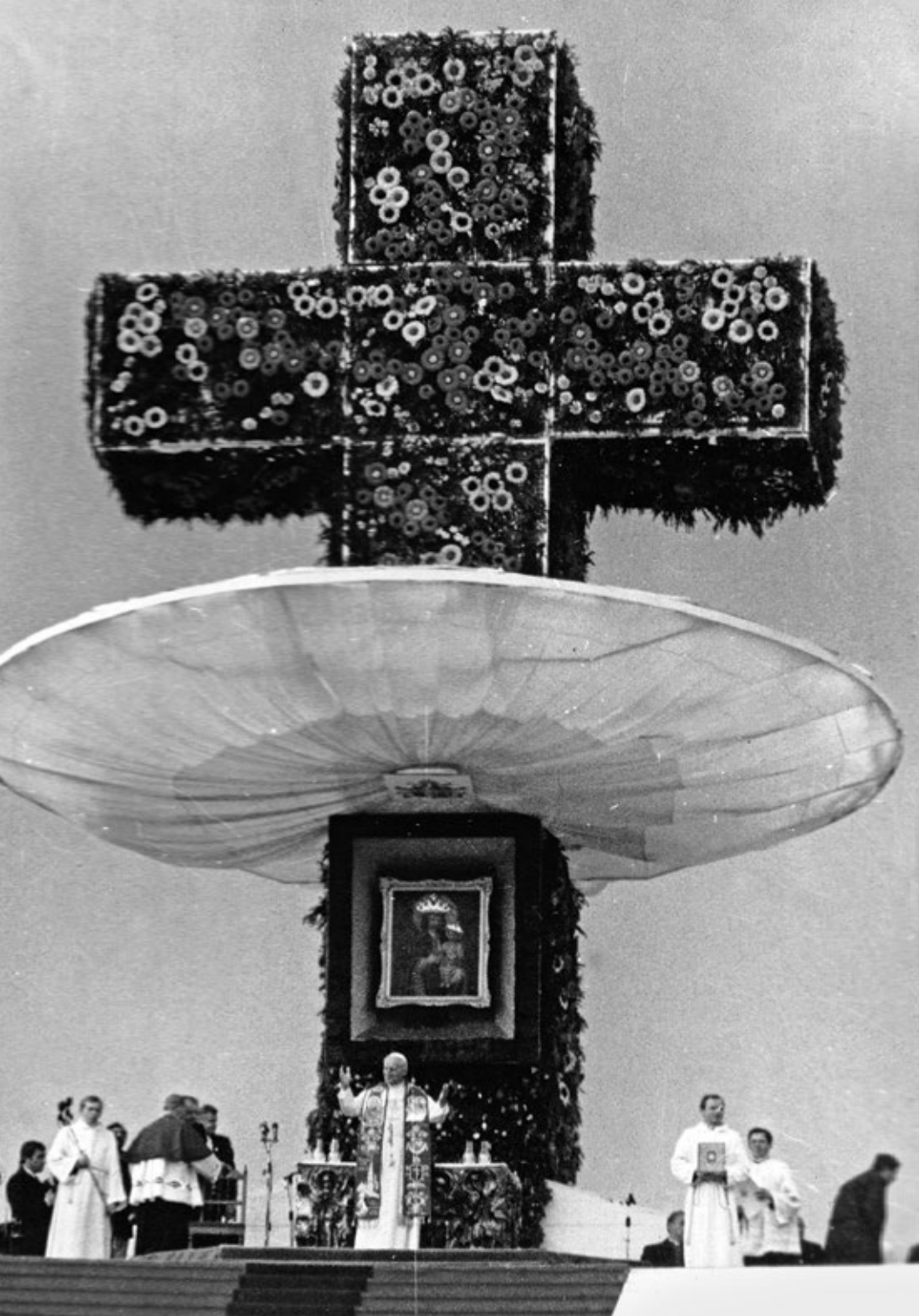
Mysłą przewodnią corocznych stanowych pielgrzymek mężczyzn i kobiet były tematy społeczno-religijne. Główne hasło (np. 1947 – „Przez trzeźwość mężów i młodzieńców do trzeźwości narodu”, 1961 – „Rodzina Bogiem silna”, 1972 – „Młodzież w służbie Kościoła i narodu”, 1971 – „W obronie życia”, 1974 – „Odnowa i pojednanie”, 1979 – „Robotnicy wierni Ewangelii”, 1984 – „Bądź nam Matką Sprawiedliwości i Miłości Społecznej”) nadawało kierunek kazaniom, naukom stanowym oraz oprawie dekoracyjnej wzgórza kalwaryjskiego. Piekary Śląskie stały się w PRL ostoją wiary i pobożności robotniczego Górnego Śląska, a tym samym „solą w oku” władz partyjnych tego regionu.

Na poprzedniej stronie: Rekonakcja obrazu Matki Boskiej Piekarskiej, 12 VI 1965 r. Po raz pierwszy w uroczystościach piekarskich uczestniczyli (od lewej) metropolita krakowski abp Karol Wojtyła i prymas Stefan kard. Wyszyński. Na kalwaryjskim wzgórzu towarzyszył im bp Herbert Bednorz (trzeci od lewej)

Wizerunek Matki Boskiej Piekarskiej został ukoronowany koronami papieskimi 15 VIII 1925 r. Po kradzieży koron w 1940 i 1984 r. odbyły się dwie powtórne rekonakcje. Na zdjęciu druga rekonakcja, 15 IX 1985 r.

Archiwum Parafialne Parafii Najświętszej Maryi Panny i Świętego Bartłomieja w Piekarach Śląskich

Archiwum Parafialne Parafii Najświętszej Maryji Panny i Świętego Bartłomieja w Piekarach Śląskich

Pielgrzymka czy manifestacja polityczna

W opinii władz Polski Ludowej zjazdy stanowe z założenia miały charakter wykraczający poza ramy religijne, a strona kościelna dążyła do uzyskania efektu propagandowego poprzez zgromadzenie na piekarskim wzgórzu jak największej liczby pielgrzymów. Dlatego głównym celem działań Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Katowicach było ograniczenie frekwencji oraz rzekomej „wymowy politycznej” uroczystości.

Na poprzedniej stronie:
Spotkanie Jana Pawła II
z wiernym na lotnisku
w Katowicach-Muchowcu,
1983 r. W ołtarzu wizerunek
Matki Boskiej Piekarskiej

Pielgrzymki mężczyzn i pielgrzymki kobiet różniły się między sobą atmosferą i frekwencją. Odmienność tych dwóch stanowych zjazdów dostrzegały organa partyjno-państwowe.

...Jeżeli pielgrzymka żeńska jest mniejsza i ogranicza się w zasadzie do treści religijnych, to męska ma charakter polityczno-społeczny i wykracza swym zasięgiem poza granice województwa a nawet kraju...

Fragment dokumentu: Polityczna ocena pielgrzymek do sanktuarium maryjnego w Piekarach Śląskich, 21 VIII 1978 r., oprac. KW PZPR w Katowicach, Archiwum IPN w Katowicach.

Uczestnicy piekarskiego zjazdu mężczyzn sfotografowani przez funkcjonariuszy SB, 26 V 1968 r.

Władze „ludowe” obawiały się przerodzenia uroczystości piekarskich w manifestację polityczną a nawet bunt społeczny. Niepokój budził ekspresyjny charakter stanowych zjazdów (zwłaszcza mężczyzn), które określano mianem „wiecu”.

...O wiecowym charakterze imprez piekarskich świadczą oklaski, okrzyki (żądamy, chcemy) oraz śpiewy „sto lat, sto lat”. Do oklasków, okrzyków i śpiewów biskup Bednorz osobiście nawołuje (np. nie słyszę, słabo, głośniej, niech słyszą w Katowicach itp.). Ponadto przygotowuje i aranżuje wystąpienia osób świeckich z przygotowanym uprzednio wcześniej tekstem tych wystąpień, najczęściej z konkretnymi żądaniami wobec władz...

Fragment dokumentu: Polityczna ocena pielgrzymek do sanktuarium maryjnego w Piekarach Śląskich, 21 VIII 1978 r., oprac. KW PZPR w Katowicach, Archiwum IPN w Katowicach.

Na poprzedniej stronie: Nauka stanowa dla młodzieży po zakończeniu głównych uroczystości milenijnych w Piekarach Śląskich, 22 V 1966 r.

Mobilizacja aparatu partyjno-państwowego

Przed corocznymi pielgrzymkami stanowymi Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Katowicach powoływał specjalny zespół złożony z przedstawicieli władz partyjnych, administracji terenowej oraz Służby Bezpieczeństwa. Jego zadaniem było przeciwdziałanie uroczystościom kościelnym w Piekarach Śląskich.

...Kontynuując wykorzystywanie doświadczeń przeciwdziałania imprezie piekarskiej, zainstalować w pobliżu miejsca pątniczego kioski z piwem, krupniokami, strzelnice, karuzele itp. pozwalając skutecznie wpływać na zmianę charakteru imprezy w jarmarczno-odpustowy...

Fragment dokumentu: Plan przeciwdziałania imprezom kościelnym w Częstochowie i Piekarach Śląskich w sierpniu 1968 r., oprac. Wydział Administracyjny KW PZPR w Katowicach, Archiwum IPN w Katowicach.

Budki z asortymentem spożywczym zlokalizowane zgodnie z sugestiami władz partyjno-państwowych w okolicach Kalwarii Piekarskiej

Działania władz komunistycznych utrudniające stanowe zjazdy w Piekarach Śląskich

- ograniczanie komunikacji publicznej (tramwaje, autobusy, pociągi) w kierunku Piekar Śląskich
- zakaz wykorzystywania transportu zakładowego do przewozu pielgrzymów
- organizowanie w zakładach pracy tzw. niedziel planowych – pracy na trzy zmiany
- utrudnianie pielgrzymom dotarcia do sanktuarium prywatnymi środkami lokomocji
- wprowadzanie wzmożonej kontroli milicyjnej na drogach prowadzących do Piekar Śląskich
- organizowanie wycieczek zakładowych, świeckich imprez o charakterze rozrywkowym, kulturalnym, sportowym (m.in. koncert Czerwonych Gitar, spotkania ze znanymi twórcami i aktorami, bezpłatne wejściówki na mecz piłki nożnej reprezentacji Polski)
- zadbanie o atrakcyjny repertuaru w kinach miast Górnego Śląska
- zadbanie o specjalny poranny program telewizyjny
- organizowanie handlu w pobliżu Kalwarii Piekarskiej

Zgodnie z przyjętym planem działania Wydział Propagandy KW PZPR w Katowicach opracował odrębny plan imprez kulturalno-rozrywkowych, turystycznych i sportowych. Ponadto Wydział Propagandy KW zorganizował naradę z kierownictwem prasy, radia i TV, w wyniku której środki masowego przekazu obszernie informowały o mających się odbyć atrakcyjnych imprezach w różnych punktach województwa.

Fragment dokumentu: Informacja w sprawie przebiegu uroczystości w Piekarach Śląskich w dniu 29–30 V 1971 r., oprac. Wydział Administracyjny KW PZPR w Katowicach. Archiwum IPN w Katowicach.

Archiwum IPN w Katowicach

WOJEWÓDZKA AGENCJA IMPREZ ARTYSTYCZNYCH
KATOWICE, ul. WIECZORKA 10
ORGANIZACJA I EKSPLOATACJA IMPREZ KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH

SPECJALNY PROGRAM ROZRYWKOWY
na 15 sierpnia 1971r...

Godz.	Miejscowość i miejsce	Ilość miejsc	Zespół artystyczny
17,30	C. S. S. P. S. B. O. W. S. Sala Filharmonii	900	H A R D R O O Z Czołowy polski zespół młodzieżowy. Solistka – słynna MARIOLKI, Indonezja
16,30	T. S. P. R. O. W. S. K. I. S. G. I. T. Y. Amfiteatr w Strzybnicy/ na salewie/ W razie niepogody - Dom Kultury	2000 400	"Pod Owiadami Południa" Zespół gitar hawajskich M. I. N. B. A. pod dyr. Jana Lewrusiewicza. Piosenki Ha- well, Kuby i Mekayku. Soliści: Zofia Wronka, Józef Widera i Janusz Siępak.
19,00	L. U. B. L. I. S. I. S. S. E. Sala Powiatowego Domu Kultury		M A R I M B A
17,30	M. Y. S. S. K. O. W. Sala Powiatowego Domu Kultury	550	M E L O D I A zespół rozrywkowy z udziałem artyście węgierskich, czechos- łowackich i polskich. Pro- gram prowadzi Lucjan Bender. Orkiestra pod dyr. J. Gella.
17,00	B. Y. B. O. J. K. Teatr Złoty Rybnickiej	750	"Te wszystkie dni Ciebie" Mieczysław Świrski i grupa wokalne-instrumentalna pod dyr. R. Ponnakowskiego. Soliści: Janna Tarnowska i Jerzy Grun- wald.

Archiwum IPN w Katowicach

Program TV
na dzień 14.VIII.1971r. - sobota

10,00	- "Joe Dakota" - film fabularny /western/
11,15	- Informator TV Katowice
11,25 - 15,55	- p r z e r w a
15,55	- TV Kurs rolniczy : "Lato 1971"
16,30	- Dziennik Telewizyjny
16,45	- Sprawozdanie z Mistrzostw Europy w lekkoatletyce z Helsinek
17,30	- Program własny TV Katowice /Aktualności 15 min. i film rozrywkowy pt. "Polskie Piosenki" - 15 min./
18,20	- magazyn kulturalny "Pegas"
19,20	- Debranoć
19,30	- Monitor
20,20	- "Joe Dakota" - film fabularny /western/
21,35	- Dziennik Telewizyjny
21,50	- Wiadomości sportowe + Kronika Mistrzostw Europy w lekkoatl.
22,20	- "Dobre skrojony frak" - wodewil
	Tekst - Gabriela Dregaly, Oprac. i piosenki - Jerzy Jurandot
	Muzyka - Adam Markiewicz, Reżyseria - Edward Dąbrowski
	Scenografia - Marek Lewandowski, Reżyseria TV, A. Minkiewicz
	Wykonawcy : Jan Matyjaszkiewicz, Wiltof Skaroch, Bogdan Baer,
	Halina Kowalska, Edyta Maklakiewicz, Krystyna Borowicz,
	Małgorzata Mieniraka, Hanna Stankówna, Józef Pieracki,
	Tadeusz Bartosik, Andrzej Sosopkowski, Edward Dąbrowski,
	Bronisław Pawlik, Grażyna Stanisławska, Jerzy Felczyński,
	Agnieszka Byrka.

Fragment „specjalnych” programów rozrywkowych i telewizyjnych dla mieszkańców województwa katowickiego w okresie piekarskiej pielgrzymki kobiet

...Dla mieszkańców miast przygotowaw w dniach 14–15 i 26 VIII br. w godz. 18.00–19.30 atrakcyjny program telewizyjny, w którym uwzględnione zostaną zainteresowania t.zw. przeciętnego telewidza, przy jednoczesnym zachowaniu walorów ideowo artystycznych...

Fragment dokumentu Wydziału Administracyjnego KW PZPR w Katowicach, 1971 r.

Aparat bezpieczeństwa

Na następnej stronie:
Przykładowy dokument
inicjujący zakładane przez
SB „teczki” w związku
z piekarskimi pielgrzymkami

Jesienią 1947 r. w Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego odbyła się narada poświęcona kwestiom zwalczania Kościoła. ...Przeciwdziałanie organizowaniu pielgrzymek do Częstochowy, Kalwarii Zebrzydowskiej, Piekar Śląskich i innych [sanktuariów]... zostało uznane za jedno z głównych zadań Urzędu Bezpieczeństwa – od 1956 r. Służby Bezpieczeństwa.

Inwigilacją stanowych zjazdów w Piekarach Śląskich zajmowała się Służba Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej (od 1983 r. Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych) w Katowicach oraz Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej SB (od 1983 r. Rejonowego urzędu Spraw Wewnętrznych) w Tarnowskich Górach. Funkcjonariusze SB na podstawie informacji zebranych w toku prowadzonych działań operacyjnych (donosy tajnych współpracowników, podsłuchy, przegląd korespondencji) szczegółowo planowali tzw. zabezpieczenie piekarskich uroczystości religijnych w ramach sprawy obiektowej o kryptonimach: „Sanktuarium”, „Bazylika”, „Piekary”. Sprawę prowadził wojewódzki Wydział IV SB, na co dzień odpowiedzialny za inwigilację Kościołów i związków wyznaniowych.

„ZATWIERDZAM”
Komendanta Wojewódzkiego MO
ds. Służby Bezpieczeństwa
dnia 16. V. 1972 r.
płk mgr inż. S. Opitek

Katowice, dnia 13.V. 1972r.

TAJNE

ZAREJESTROWANO
w Wydziale „C” KWMO Katowice
pod Nr OMA-1-22009
dnia 16.05.72 podpis W. W.

SB

WNIOSEK
o wszczęcie sprawy obiektowej

Kryptonim „Sanktuarium”

Na Masowe imprezy kościelne w Piekarach Śl. organizowane przez
kurie diecezjalną w Katowicach (nazwa lub obiekt)

Cel założenia W dniu 28 maja 72 r. odbędzie się na terenie Piekar Śl.
masowa uroczystość kościelna – diecezjalna pielgrzymka mężczyzn
i młodzieńców. Drugą imprezą o tym zasięgu będzie diecezjalny
zjazd kobiet do Piekar Śl. przewidziany na 20 sierpnia 72 r.

Obie uroczystości są przygotowywane w aspekcie osiągnięcia licz-
nej frekwencji wiernych. Obok biskupów katowickich udział w tych
imprezach wezmą zaproszeni biskupi innych diecezji z kraju i
z zagranicy. Przewiduje się udział kard. Küeniga z Wiednia, kard.
Wojtyły z Krakowa, abpa Kominka z Wrocławia i szereg dalszych
biskupów reprezentujących polski Episkopat. Imprezy te według
uzyskanych informacji mają być wykorzystane przez kościół do
oficjalnych wystąpień wobec władz państwowych z żądaniami ustępstw
na rzecz kościoła, szczególnie w zakresie budownictwa sakralnego.

Rozeznanie przygotowań kurii do tych uroczystości w zakresie
treści i formy oraz charakteru przewidywanych wystąpień wymaga
organizacji pracy operacyjnej ze strony Śl. Bezp., która prowadzona
będzie w ramach sprawy obiektowej. Zadania Śl. Bezp. w tym zakresie
i sposób ich realizacji określone zostaną oddzielnym planem zabez-
pieczenia operacyjnego, który sporządzony będzie oddzielnie dla
każdej z tych imprez.

(podpis i pieczęć kierownika Wydziału IV KWMO w Katowicach)

Z-ca NACZELNIKA
WYDZIAŁU IV
KWMO w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

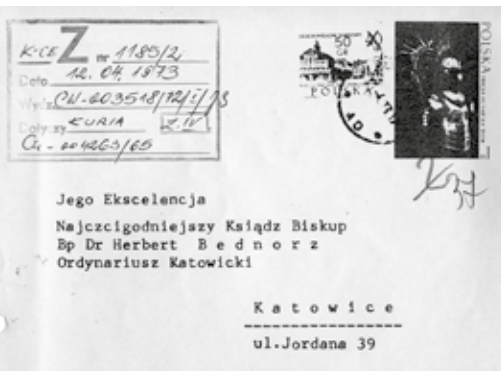

SB

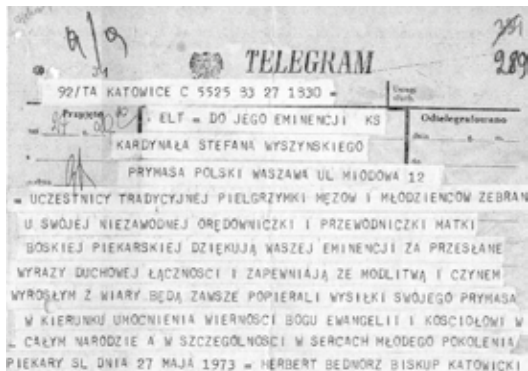
Rozpoznać, wykryć...

Piony techniczne SB Komendy Wojewódzkiej MO/ Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Katowicach – Wydział „B” (obserwacja) oraz Wydział „T” (technika) – miały za zadanie oszacować liczbę pielgrzymów udających się do Piekar Śląskich, wykonać dokumentację fotograficzną, nagrać kazania i wypowiedzi dostojników kościelnych oraz osób przemawiających podczas uroczystości. Pion „W” (perlustracja), zajmujący się kontrolą korespondencji, dostarczał kopie listów i telegramów dotyczących organizacji pielgrzymki Wydziałowi IV SB.

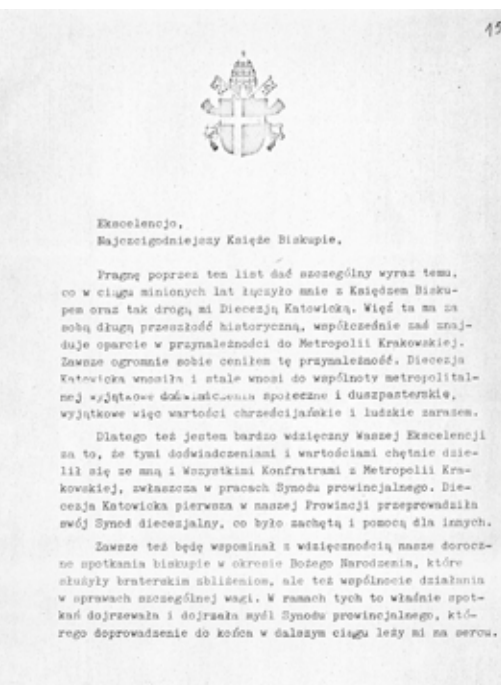
Zdjęcie operacyjne pielgrzymów zdążających do Piekar Śląskich wykonane przez wywiadowców wojewódzkiego Wydziału „B” SB w Katowicach

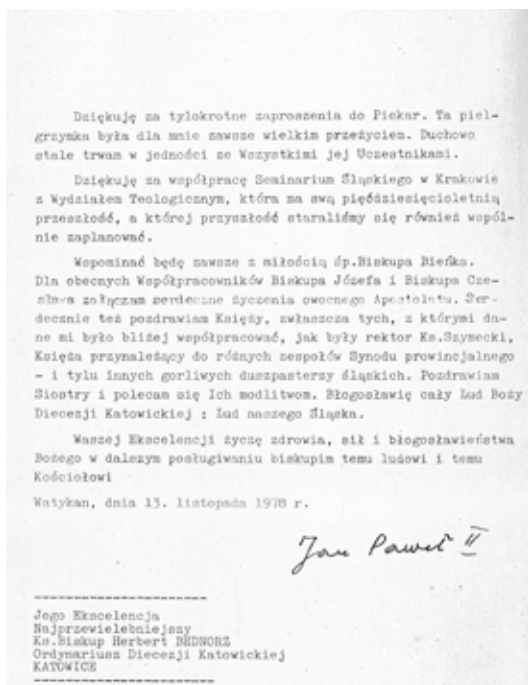
Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Dokumenty przechwycone przez Wydział „W” w wyniku kontroli korespondencji

Na następnej stronie: Plakat z 1979 r.

Etatowi „pielgrzymi”

Wojewódzki Wydział IV SB koordynował zadania poszczególnych pionów SB biorących udział w bezpośrednim zabezpieczeniu stanowych zjazdów w Piekarach Śląskich. Na podstawie analizy „zagrożenia” planował liczbę „sił i środków” potrzebnych do skutecznego działania. Liczba funkcjonariuszy SB delegowanych do Piekar na dzień uroczystości wahała się od kilkunastu do kilkadziesiątu.

...Całość zabezpieczenia uroczystości kościelnej w Piekarach Śląskich przeprowadzi się przy udziale 37 funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, w tym:

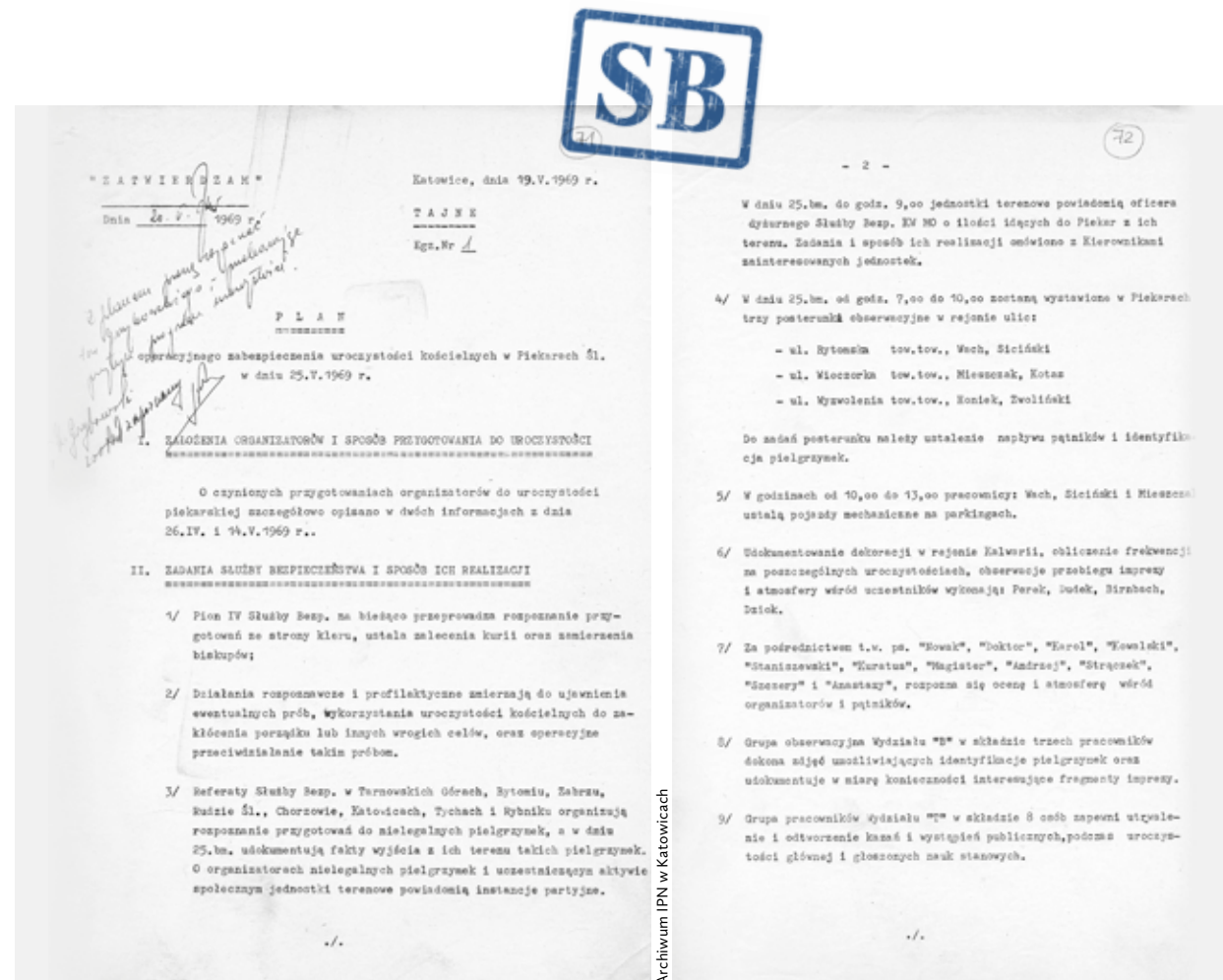
10 z Wydziału IV

10 z Wydziału „B”

8 z Wydziału „T”

9 z Referatu Służby Bezpieczeństwa w Tarnowskich Górach...

Fragment dokumentu: Plan operacyjnego zabezpieczenia uroczystości kościelnych w Piekarach Śląskich w dniu 28 V 1972 r., Archiwum IPN w Katowicach

Fragment planu zabezpieczenia piekarskiego zjazdu mężczyzn przygotowanego przez funkcjonariuszy wojewódzkiego Wydziału IV SB, 1969 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Zdjęcie wykonane przez funkcjonariuszy SB z tzw. punktu zakrytego (tajne miejsce obserwacji), 31 V 1970 r.

Zaangażowanie sił i środków SB znacząco wzrastało, gdy zachodziły szczególne okoliczności, jak chociażby podczas majowej pielgrzymki mężczyzn z 1979 r., poprzedzonej głodówką Kazimierza Świtonia. Protest opozycjonisty w bazylice piekarskiej trwał od 17 do 27 maja i był reakcją na odmowę władz umieszczenia Piekar Śląskich w planie pierwszej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Ojczyzny. Służba Bezpieczeństwa, przygotowując się na ewentualny przyjazd do Piekar dużej liczby opozycjonistów, planowała kilkakrotnie wzmocnić zabezpieczenie majowej uroczystości (do około 130 funkcjonariuszy).

„Nielegalne” pielgrzymowanie

Zorganizowanie pieszych pielgrzymek do Piekar Śląskich wymagało uzyskania zgody właściwych organów administracyjnych. Zgodnie z centralnymi wytycznymi prośby poszczególnych parafii były rozpatrywane negatywnie. W latach 1966–1968 na 190 wniosków władze terenowe województwa katowickiego tylko w dwóch przypadkach zezwoliły na organizację pielgrzymki.

Dla uzasadnienia negatywnych decyzji władze używały ogólnikowych, a czasem absurdalnych argumentów: [odmowę uzasadniały] *...nie wypełnieniem wymogów stawianych organizatorom pielgrzymek, względnie warunkami województwa (duży ruch na drogach co grozi pieszym niebezpieczeństwem wypadku)...*

W związku z tym pielgrzymi poruszali się poboczami, w małych grupkach, bez emblematów religijnych i chorągwi, sprawiając wrażenie indywidualnego marszu, na który zgoda władz nie była konieczna. Utrudniało to organom Milicji Obywatelskiej bezpośrednią interwencję.

Na następnej stronie: Zdjęcia wykonane przez funkcjonariuszy podczas obserwacji pielgrzymów mają charakterystyczne cienie na obrzeżach fotografii, efekt wykorzystania kamouflaż maskujących aparaty fotograficzne (w torbie, walizce, pod marynarką). Na odwrocie zdjęć funkcjonariusze opisywali m.in. miejsce, czas wykonania, rozpoznane osoby. Prezentowane zdjęcia zostały wykonane 16 VIII 1970 r. i 28 V 1972 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

M E L D U N E K Nr 1

Do godz. 9.00 notowano niżej wymienione napływy grup osobowych:

- 1/ Od strony Bytomia 7 grup w sumie 3250 osób, w t_ym 19 księży.
- 2/ Od strony Brzeźnia 9 grup w sumie 6050 osób, w tym 25 księży.
- 3/ Od strony ulicy Wirczerka 4 grupy w sumie 300 osób, w tym 1 ksiądz.
- 4/ Od strony Radzionkowa 8 grup ogółem 1530 osób, w tym 5 księży.
- 5/ Od strony Bobrownik Będzińskich 7 grup ogółem 4100 osób, w tym 19 księży.

Ogółem^w zorganizowanych grupach - 15450 osób, zaś w pielgrzymkach niezorganizowanych - luzem przybyło 4650 osób. Ponadto rejestrowano przyjazd jednego biskupa samochodem o krakowskiej rejestracji.

Samochodem marki "Fiat" nr rej. 3906-SG podjechał pod Bazylikę męczyzna z kamerą filmową.

W drodze do piekarskiego sanktuarium pielgrzymi byli obserwowani i fotografowani przez funkcjonariuszy SB z tzw. stałych i ruchomych punktów obserwacyjnych. Pracownicy aparatu bezpieczeństwa na bieżąco składali meldunki dotyczące liczby pielgrzymów napływających do Piekar Śląskich z różnych stron województwa. Zwracano uwagę na krzyże, proporce, chorągwie i inne elementy które mogły wskazywać na zorganizowany charakter pielgrzymki. Po uroczystościach przed kolegią karno-administracyjną wzywano kapłanów, którzy prowadzili takie grupy i wymierzano im kary finansowe za zorganizowanie pielgrzymki wbrew zakazowi władz.

Meldunek funkcjonariuszy SB obserwujących napływ pielgrzymów do Piekar Śląskich w dniu 28 V 1972 r.

Rejestracja rejestracji

W trakcie uroczystości funkcjonariusze SB spisywali i fotografowali tablice rejestracyjne pojazdów, którymi pątnicy przyjeżdżali do sanktuarium indywidualnie lub zbiorowo. Na podstawie sporządzonych wykazów numerów rejestracyjnych ustalano właścicieli pojazdów w celu wyciągnięcia konsekwencji, np. poprzez represje w zakładach pracy.

Na poprzedniej stronie: Funkcjonariusze SB zwracali uwagę na kapłanów i biskupów którzy razem z grupami pielgrzymów pieszo zdążyli do Piekar Śląskich. Na odwrocie zdjęć funkcjonariusze opisywali m.in. miejsce, czas wykonania, rozpoznane osoby. Prezentowane zdjęcia zostały wykonane 28 V 1972 r.

...Zobowiązać Rady Narodowe Częstochowy i Piekar do organizacji płatnych parkingów dla samochodów i motocykli przy jednoczesnym ograniczeniu możliwości postoju tych pojazdów w dowolnych punktach miasta. Parkingi te winny pozwolić m[ie]dzy innymi na dokładne zarejestrowanie wszystkich pojazdów przybyłych z pielgrzymami, tak krajowych jak zagranicznych...

Fragment dokumentu: Plan przeciwdziałania imprezom kościelnym w Częstochowie i Piekarach Śląskich w sierpniu 1968 r., oprac. Wydział Administracyjny KW PZPR w Katowicach, Archiwum IPN w Katowicach.

Na poprzedniej stronie: Funkcjonariusze ruchu drogowego kierowali pojazdy na specjalnie wyznaczone parkingi, które ułatwiały ich zewidencjonowanie.

na stronie do wyreg.

Katowice, dnia 26.V.1973 r. 138
183

TAJNE
Sgn. Nr _

W Y K A Z

ustalonych pojazdów mechanicznych zaparkowanych
w dniu 27.V.73 r. w Piekarach Śląskich pow.
Tarnowskie Góry.

1. 26-47 SB "San"	autobus Przedsiębiorstwa Budowy Kopalń Rud Rytosa, ul. Zeromskiego 4
2. SR 26-35 "Jelca"	autobus Rolniczej Sp-nd "Przełom" w Dujakowie pow. Rybnik
3. SR 45-46 "Nysa"	Przedsiębiorstwo Prefabrykacji Budownictwa Mieszkaniowego w Żarach, ul. Boczna 3 pow. Rybnik
4. SP 13-52 "Nysa"	POH Poręba pow. Paszyska
5. 38-35 SB "San"	autobus Kółka Rolnicze Grodziec pow. Bielsko-Biała
6. SB 50-18 "Star-20"	/przeobrobione nadwozie przystosowane do przewozu osób/ własność HPGK Sienianowice, ul. Śmiłowskiego 15
7. 07-94 SB "Nysa"	Swietan Jan, zam. Bielsko-Biała, ul. Leona Łaski 12 /bagnówka/
8. 55-23 SO "Żuk"	Piechowicz Tadeusz zam. Katowice, ul. Kościuszki 49 /bagnówka Nr 10/
9. 49-33 SO "Nysa"	Pukało Jan zam. Katowice, ul. Rybnicka 74/5 samodzielny kupiec Hala Targowa
10. SL 30-31 "Nysa"	Hejbert Józef zam. Kalety, ul. Spokojna 4 /skłony Zakład Elektromechaniczny/.

Na wykazie odnaleźć można m.in. informacje o właścicielach samochodów uwiecznionych na zamieszczonych obok fotografiach

...Na parkingach i miejscach wydzielonych zarejestrowano 2352 środków lokomocji (1299 samochodów i 953 motocykli)...

Fragment dokumentu: Informacja o przebiegu uroczystości w Piekarach Śląskich, 1974 r.

Zabezpieczyć, udokumentować...

Aparat „Robot” z kamuflażem w męskiej torbie skórzanej, wykorzystywany do tajnego fotografowania

Kulminacyjne nabożeństwo każdej pielgrzymki stanowej rozpoczynało się wraz z przybyciem biskupów i zagranicznych gości do stóp kalwaryjskiego wzgórza oraz uformowaniem się procesji liturgicznej. W tym momencie pracę rozpoczynali funkcjonariusze odpowiedzialni za dokumentację fotograficzną przebiegu uroczystości.

224

Katowice, dnia 23.VIII.1972 r.

KOMENDA
MILICJI OBYWATELSKIEJ
Woj. Katowickiego
L. dz. CA-0780/262/72

" T A J N E "
Egz. Nr ...1...

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
K.W.M.O.
W M I E J S C U

W załączeniu przesyłam 222 szt. zdjęć fotograficznych i filmy, które zostały wykonane podczas uroczystości kościelnych w Piekarach w dniu 20.08.1972 r.

Wykonano 2 egz.
Egz. Nr 1 - adresat
Egz. Nr 2 - a/a.

Z-CA NACZELNIKA WYDZIAŁU "B"
MJR WB. DOMAGAŁA

f. Paweł
23.08.72

WYDZIAŁ IV
K.W.M.O. w Katowicach
Wpłynęło 23. VIII 1972 r.
Nr CA-0344/72

...Obserwację rozpoczęto w pobliżu góry Kalwaria w Piekarach Śląskich. W czasie obserwacji wykonywano zdjęcia fot[ograficzne] przybywającym grupom regionalnym, planszom umieszczonym wzdłuż alei prowadzącej od bramy do klasztoru oraz kardynałom, biskupom i osobom towarzyszącym w czasie ich powitania...

Wydział „B” (obserwacja) przekazywał wyniki pracy Wydziałowi IV (wyznaniowy) w celu podjęcia dalszych działań wobec uczestników piekarskich pielgrzymek

Fragment dokumentu:
Komunikat z zabezpieczenia uroczystości kościelnych w Piekarach Śląskich w dniu 25 V 1975 r., Archiwum IPN w Warszawie

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Na poprzedniej stronie:
Spod wzgórza wyruszyła procesja liturgiczna do kościoła kalwaryjskiego – miejsca głównego nabożeństwa. Na prezentowanych zdjęciach moment formowania się procesji 31 V 1970 r. i 27 V 1973 r.

Plan sytuacyjny Kalwarii Piekarskiej przygotowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa w 1979 r.

...Z poszczególnych faz przebiegu uroczystości i występujących w ich trakcie istotnych [z operacyjnego punktu] widzenia momentów, sporządzone będą na bieżąco meldunki sytuacyjne. Natomiast z całości przebiegu imprezy jej operacyjno-politycznego zabezpieczenia opracowana zostanie szczegółowa informacja dla kierownictwa służbowego i instancji partyjnych...

Fragment dokumentu: Plan operacyjno-politycznego zabezpieczenia uroczystości kościelnych w Piekarach Śląskich w dniu 20 VIII 1978 r.,
Archiwum IPN w Katowicach.

Archiwum IPN w Katowicach

Procesja liturgiczna podczas stanowego zjazdu mężczyzn, 31 V 1970 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Mimo utrudnień ze strony władz w dostępie muzyków do instrumentów orkiestr zakładowych i strażackich, akompaniamentu muzycznego nie mogło zabraknąć na uroczystościach piekarskich, 27 V 1973 r.

Goście pod specjalnym nadzorem

W pielgrzymkach męskich brali udział zagraniczni dostojnicy kościelni, m.in. kard. Franz König z Wiednia, brat Roger Schütz – twórca wspólnoty ekumenicznej w Taizé, abp Luigi Poggi – szef delegacji Watykanu do stałych kontaktów roboczych z Polską.

Od lewej: bp Herbert Bednorz, kard. Karol Wojtyła, brat Roger Schütz z Taizé, 27 V 1973 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Od 1965 r. z nielicznymi przerwami kazania w czasie dorocznych pielgrzymek mężczyzn do Piekar Śląskich wygłaszał metropolita krakowski, abp (kard.) Karol Wojtyła. W słowie kierowanym do pielgrzymów poruszał m.in. tematy budownictwa sakralnego, dostępu Kościoła do środków masowego przekazu, wolnych od pracy niedziel, wolności słowa, godności pracy.

...Jego wystąpienia są również nacechowane wrogimi akcentami społeczno-politycznymi, jednakże mniej komunikatywnymi z uwagi na trudniejszy i specyficzny sposób formułowania myśli. Podkreślić jednak należy, że tematyka wystąpień kardynała Wojtyły jest zbieżna lub identyczna z treścią wystąpień biskupa Bednorza...

Fragment dokumentu: Polityczna ocena pielgrzymek do sanktuarium maryjnego w Piekarach Śląskich, 21 VIII 1978 r., oprac. KW PZPR w Katowicach, Archiwum IPN w Katowicach.

Kard. Karol Wojtyła błogosławi pielgrzymów na kalwaryjskim wzgórzu, 29 V 1977 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Pielgrzymi pod specjalnym nadzorem

Według Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej religia była „opium dla ludu”, dlatego swoistego rodzaju afrontem dla partii było uczestnictwo w uroczystościach religijnych oficjalnych reprezentantów środowisk robotniczych. Służba Bezpieczeństwa śledziła pielgrzymów w mundurach górniczych, kolejarskich, hutniczych, zwracała uwagę na niesione przez nich sztandary i inne emblematy, jak chociażby młot i koło, wskazujące na reprezentacje środowisk zawodowych.

Na poprzedniej stronie:
Diecezjalne obchody
Milenium Chrztu Polski
w Piekarach Śląskich,
22 V 1966 r.

Po ustaleniu tożsamości pielgrzymów działacze PZPR, pracownicy działu kadr, a także funkcjonariusze SB przeprowadzali z nimi rozmowy ostrzegawcze w kopalniach i w zakładach pracy. Bardzo często wyciągano konsekwencje w postaci nagany, kary finansowej, wstrzymania premii, przesunięcia na gorsze stanowisko, utrudnień w uzyskaniu skierowania na wczasy lub kolonie dla dzieci. Pod wpływem szykan stopniowo malał udział w stanowych zjazdach pielgrzymów w strojach górniczych i hutniczych wraz z przykładowymi orkiestrami. Aparat bezpieczeństwa przypisywał sobie duże zasługi w ograniczeniu tego „zjawiska”.

Bp Herbert Bednorz:

...to musimy sobie zapamiętać, Śląsk, ten robotniczy, zawsze promieniował wiernością i ateści muszą to uznać. I Śląsk, czy nie Śląsk, muszą się z tym liczyć, że my jesteśmy wierni Chrystusowi...

Fragment dokumentu:

Stenogram kazania bp. H. Bednorza
wygłoszony w Piekarach Śląskich w dniu
27 V 1979 r., Archiwum IPN w Katowicach

Górnicy w mundurach galowych uczestniczący
w pielgrzymce piekarskiej, 31 V 1970 r.

Przedstawiciele hutników i kolejarzy biorący udział w piekarskiej pielgrzymce mężczyzn 25 V 1975 r.

SB fotografuje

Dla Górnślązaków uroczystości piekarskie były świętem całego regionu. Pielgrzymowali więc do Piekar Śląskich w odświętnych, tradycyjnych strojach regionalnych. W ten sposób akcentowali przywiązanie do tradycji i kultury Górnego Śląska, a zarazem podkreślali nadzwyczajny i uroczysty charakter spotkania. W regionalnych strojach do sanktuarium pielgrzymowali także przedstawiciele innych regionów Polski.

Poczty sztandarowe organizacji katolickich obecne na dorocznym zjeździe mężczyzn 27 V 1973 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Emblematy religijne w obiektywie SB

Uroczystego charakteru stanowym pielgrzymkom nadawały chorągwie, proporce religijne oraz sztandary organizacji katolickich. Te zewnętrzne wyrazy kultu i pobożności prezentowane były przez pielgrzymów dopiero w procesji formującej się pod wzgórzem kalwaryjskim.

Na poprzedniej stronie:
uczestnicy pielgrzymek,
31 V 1970 r. i 17 VIII 1975 r.

Na następnych stronach:
Plakaty z 1978 r.

MĘŻCZYŹNI
NIEDZIELA 28.MAJA

PIEKARY

NIEDZIELA
20·SIERPANIA

DZIEWCZYNY
ŻONY
MATKI

PIELGRZYMKA KOBIET

PIEKARY
'78

Uwaga na tablice!

Pracownicy Wydziału „B” (obserwacji) SB dokumentowali dekoracje i plansze rozstawione wzdłuż alei prowadzącej od bramy do kościoła kalwaryjskiego. Umieszczone tam hasła o treści społeczno-religijnej nawiązywały do głównego motta dorocznych pielgrzymek, wyrażały potrzeby katolików i oczekiwania kierowane przez nich pod adresem władz.

Na poprzedniej stronie:
Tablice na Kalwarii Piekarskiej
31 V 1970 r.

Poniżej: Tablice
sfotografowane przez
funkcjonariuszy SB
podczas pielgrzymki kobiet
17 VIII 1980 r.

Jedna z tablic towarzysząca uczestnikom piekarskiej pielgrzymki 28 V 1972 r.

Archiwum IPN w Katowicach

...Wśród 24 plansz z hasłami o treści religijnej i społecznej, wystawionych przy drodze prowadzącej na kalwarię, dwie z nich zawierały treści obliczone na dyskredytowanie ideowo-wychowawczej działalności państwa. Jedno z nich głosiło „Młodzieży zagraża ateizm praktyczny – brak ideałów, wygodnictwo, alkohol seks”, drugie „Ucz się wybierać, oceniać środki przekazu: książka, prasa, teatr, film, radio i telewizja – uczą dobra i zła”. Mimo interwencji Wydziału d[ro] s[praw] Wyznań P[rezydium] W[o]jewódzkiej R[ady] N[arodowej] w przeddzień uroczystości, plansze te nie zostały usunięte z wyraźnego polecenia bpa Bednorza...

Fragment dokumentu SB: Informacja o przebiegu uroczystości kościelnych w Piekarach Śląskich w dniu 28 V 1972 r., Archiwum IPN w Katowicach.

Archiwum IPN w Katowicach

Tablice sfotografowane przez funkcjonariuszy SB podczas piekarskich zjazdów stanowych 29 V 1977 r. i 15 VIII 1971 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Kazania i przemówienia na taśmach SB

Pracownicy Wydziału „T” (techniczny) odpowiadali za utrwalenie na taśmach magnetofonowych wygłoszonych podczas uroczystości przemówień i kazań. Szczególną uwagę zwracali na poruszane przez mówców wątki społeczne (np. budownictwo sakralne, wolne od pracy niedziele, wychowanie młodzieży, trzeźwość narodu), którym władze nadawały wymiar polityczny. Nagrania były następnie odsłuchiwane, przepisywane i w postaci stenogramów dołączane do akt sprawy. Z treścią przemówień dostojników kościelnych Służba Bezpieczeństwa zapoznawała władze partyjne i administrację państwową. Wypowiedzi uznane za „wrogie” wykorzystywano m.in. w polityce represyjnej, a także w działaniach propagandowych, obwiniając biskupów o zaostrzoną sytuację na linii państwo-Kościół.

Na poprzedniej stronie:
Kalwaria Piekarska podczas
pielgrzymki mężczyzn
30 V 1971 r.

...W swych wystąpieniach [bp Herbert Bednorz] kreuje się przywódcą i obrońcą klasy robotniczej Śląska stwierdzając: „ja biskup górników i hutników będę walczył i domagał się w Waszym imieniu praw do wypoczynku i godnych zarobków...” Podał krytyce wprowadzony od niedawna 4-brygadowy system pracy w górnictwie, chociaż nie wprost, ale jako system pozbawiający górników wolnych niedziel...

Fragment dokumentu: Polityczna ocena pielgrzymek do sanktuarium maryjnego w Piekarach Śląskich, 21 VIII 1978 r., oprac. KW PZPR w Katowicach, Archiwum IPN w Katowicach.

Uroczystość Milenium Chrztu
Polski w Piekarach Śląskich,
22 V 1966 r.

Archiwum IPN w Katowicach

Godziny stanowe młodzieży
męskiej podczas piekarskiej
pielgrzymki, 28 V 1972 r.

Archiwum IPN w Katowicach

1) Norbert Keenig
2) B. Skup Biednik
3) ks. Zdzisław
4) ks. Bojdo
5) ks. Wójcicki
6) ks. Puchalski
7) ks. Czerwinski
8) ks. Cygan.

SB

Archiwum IPN

S t e n o g r a m
=====

wystąpienia kard. Keeniga z Wiednia w Piekarach
Śląskich w dniu 28 maja 1972 r. o godz. 12²⁵.

/Kard. Keenig mówi w jęz. niemieckim, a następnie urywkami
osobiście tłumaczy na jęz. polski./

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.

Witam was, ojcowie i synowie zebrani w piekarskim san-
ktuarium niepokalanej matki Chrystusa pana. Jestem zdumiony i zara-
zem rozradawany widokiem tak potężnego zgromadzenia ludu bożego.
Wasze szereg, to jak niepokonana armia, jakby wielki kongres ewan-
gelistycznej Marii, niespotykanego kultu Matki Boskiej.

Wasze szereg, ponadto są widocznym znakiem, jak potężnym
jest lud religijny Polski. Imieniem katolików Austrii powitajcie
was wszystkich tu zebranych, wasze rodziny, bracia, młodzież ka-
tolicka. Jestem tutaj, aby razem z wami wzywał Boga i pokój dla wa-
szego kraju, o opiekę dla waszej zawodowej pracy. Odrębnym trudnym
zadaniem, jakim jest wychowanie młodego pokolenia na dobrych i e-
fizycznych katolików, niech was w pracy Matka Boska Piekarska pomaga
w realizowaniu zamierzeń. Trwajcie nadal w wierze, a z wami
- zamiary będą. Bo meim dla was pragnieniem - budujecie nowe kościo-
ły. To moje dla was najserdeczniejsze życzenie. Vive Piekary!
Vive Polska katolicka!

" Z A T W I E R D Z A M "

Dnia 24 w lipcu 1972 r.

Katowice, dnia 24 V. 1972 r. ³¹

T A J N E - spec. znaczenia

Egz. Nr 2

Naczelnik Wydziału "M"
w miejscu

Proszę o delegowanie grupy pracowników do nagrywania
i odtwarzania kazań i przemówień dostojników kościelnych, podczas
uroczystości kościelnych w dniu 28.V.72 r. w Piekarach Śl..

Wykonano w 2-ech egz.

Egz. Nr 1 adresat

Egz. Nr 2 s/a

opr. EJ/wyk. JC.

[Signature]
mjr E. Perzek

Archiwum IPN w Katowicach

Inwigilacja przedstawicieli pielgrzymów

W ocenie SB moment powitania biskupów przez przedstawiciela mężczyzn i przedstawicielkę kobiet był „jednym z istotniejszych elementów programu uroczystości”. W słowach powitania dostrzegano bowiem fragmenty, które interpretowano jako „politycznie wrogie”, najczęściej w formie pytań (np. o budownictwo sakralne, swobody praktyk religijnych), do których nawiązywał biskup w trakcie kazania. Według SB treść powitania była przygotowana przez organizatorów uroczystości, a ich celem wykazanie, że wiernych nurtują bieżące problemy w stosunkach państwo-Kościół, których rozstrzygnięcie zależy od władz państwowych.

...w kilku słowach powitała przybyłych biskupów w imieniu wszystkich pracujących i nieobecnych chorych matek i kobiet diecezji katowickiej. Następnie skierowała do ordynariusza bpa Bednorza pytanie: „Dlaczego na Śląsku nie buduje się nowych kościołów”, w sytuacji kiedy powstaje szereg obiektów przemysłowych, kulturalnych i rekreacyjnych. Swoje pytanie stawia w imieniu wszystkich kobiet Śląska, które zaniepokojone brakiem dostatecznej ilości obiektów sakralnych wyrażają obawę o wychowanie swoich dzieci w tych warunkach...

Fragment dokumentu:
Informacja z przebiegu uroczystości kościelnych w Piekarach Śląskich w dniu 16 VIII 1970 r., Archiwum IPN w Katowicach.

Archiwum IPN w Katowicach

Funkcjonariusze Wydziału „T” SB nagrywali przemowy pielgrzymów, którzy w imieniu zgromadzonych na kalwaryjskim wzgórzu tłumów witali biskupów, a wywiadowcy Wydziału „B” SB dokumentowali fotograficznie ich zaangażowanie w stanową pielgrzymkę. Po zakończeniu uroczystości funkcjonariusze SB śledzili piekarskich „mówców” w celu ustalenia ich danych personalnych, adresów zamieszkania oraz miejsc pracy.

Przedstawicielka kobiet, która powitała biskupów podczas pielgrzymki stanowej, 16 VIII 1970 r.

1. gość w k. Gajdzik Jerzy
2. k. Solik Rudolf
wikariusz z Brzozowic Kamiliusia

Górnik, który w imieniu pielgrzymów powitał biskupa podczas stanowej pielgrzymki 28 V 1972 r.

...O godz. 17.30 „Mówca” wszedł do swego domu przy ul. Oświęcimskiej – nazywa się Jerzy Gajdzik, a towarzyszący mu mężczyzna wszedł do sąsiadującego budynku nr 219 i nazywa się Adolf B...

Fragment dokumentu: Raport z obserwacji mężczyzny przemawiającego podczas uroczystości w Piekarach Śląskich w dniu 28 V 1972 r., Archiwum IPN w Katowicach.

Pielgrzymi w obiektywie SB

...Osiągnięta frekwencja nie jest proporcjonalna do zamierzeń i zabiegów organizatorów. Impreza zgromadziła ok. 15.000 ludzi w sumie (w ubiegłym roku 18.000), a na naukach stanowych pozostało ok. 7.000. Przybyło 14 pieszych grup – każda liczyła od 150-400 osób. Razem w sposób zorganizowany przybyło około 4.000... Wśród uczestników odpowiednio do charakteru imprezy zdecydowana przewaga mężczyzn – ponad 90%. Stosunkowo dużo młodzieży do lat 20 – około 40%. Również wysoki odsetek mężczyzn w wieku produkcyjnym...

Fragment dokumentu SB: Informacja o przebiegu diecezjalnej pielgrzymki mężów i młodzieńców do Piekar Śląskich w dniu 25 V 1969 r., Archiwum IPN w Katowicach.

...Największą frekwencję zanotowano podczas głównego nabożeństwa, która wynosiła około 10.000 wiernych, w tym około 70 procent kobiet w wieku średnim i starszym, a pozostałe 30 procent to młodzież w wieku 14-25 lat. Natomiast podczas nauki stanowej o godz. 10.00 frekwencja wynosiła ok. 8.000 kobiet... Podczas uroczystości nie zanotowano przypadków naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego...

Fragment dokumentu SB: Informacja dot. przebiegu stanowej pielgrzymki kobiet do Piekarach Śląskich w dniu 25 V 1975 r., Archiwum IPN w Katowicach.

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

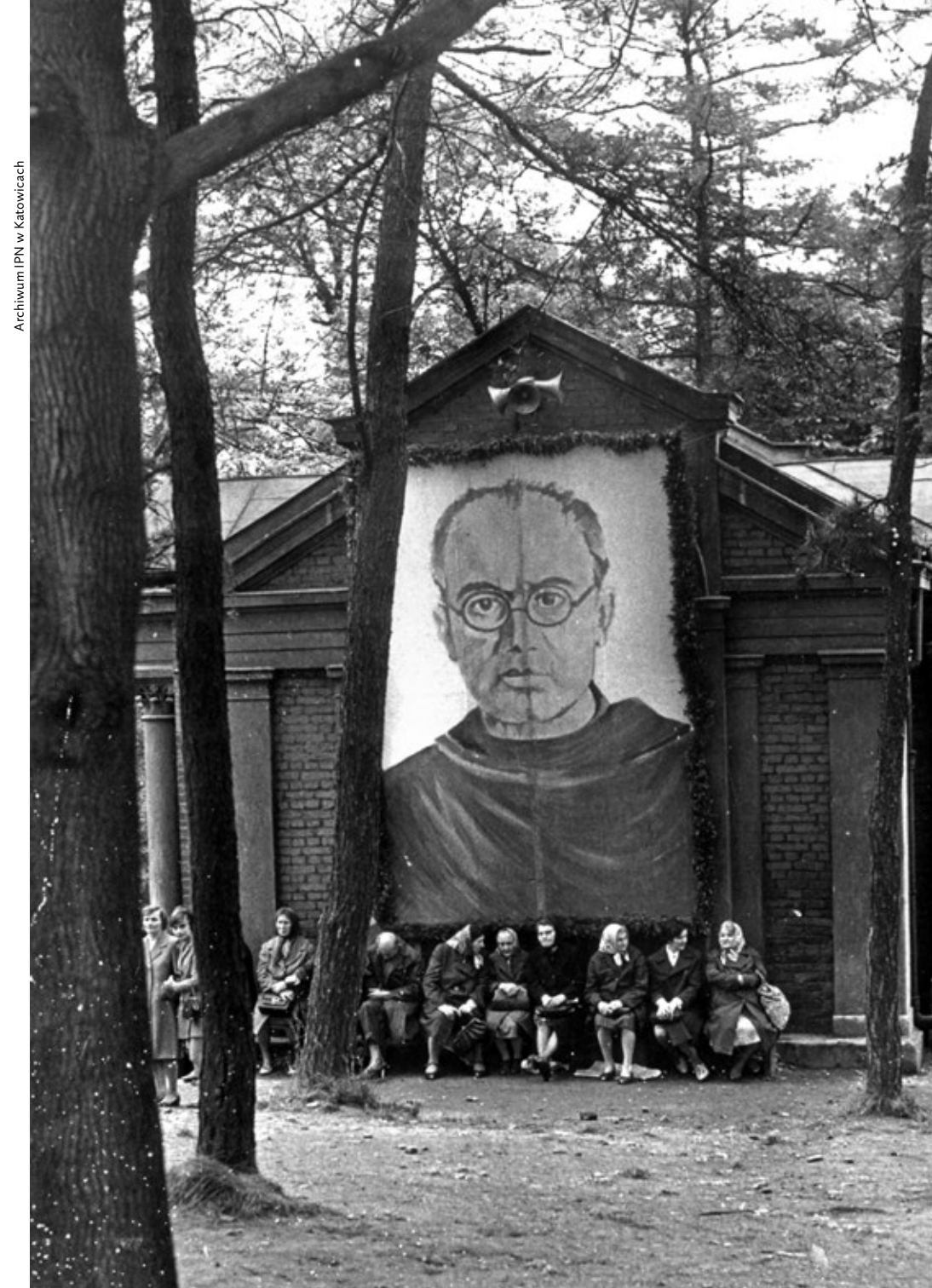
Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Milenium w Piekarach Śląskich

Tu i na następnych stronach:
Uczestnicy diecezjalnych
obchodów Milenium
Chrztu Polski w Piekarach
Śląskich, sfotografowani
przez funkcjonariuszy SB,
22 V 1966 r.

W dniach 21–22 maja 1966 r. sanktuarium w Piekarach Śląskich było miejscem centralnych obchodów Milenium Chrztu Polski w diecezji katowickiej. Na główne uroczystości według kurii katowickiej przybyło 400 tysięcy mężczyzn i kobiet, natomiast SB szacowało liczbę pątników na ok. 130–140 tysięcy osób.

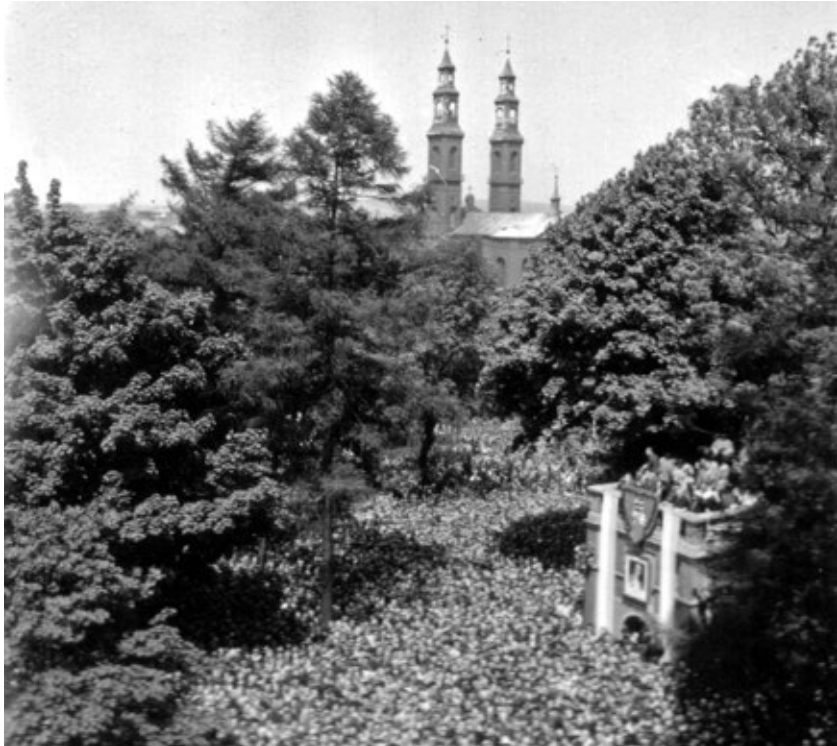
...Powitanie jest gorące. Stoi tak zwarty tłum mężczyzn, że aż to budzi podziw. Wszyscy śpiewają „Sto lat”. Wspinamy się na „Górkę Kalwarii”; podziwiamy wspaniałe maszty, na których tablice historyczne przypominają nam wybitne postaci z dziejów Polski. Zrobione jest to doskonale. Wśród gęstniejących tłumów docieramy na szczyt. ...Przeważają młodzi mężczyźni. Wszyscy zaświadczać swoją wierność Bogu i Kościołowi. Panuje braterska, życzliwa atmosfera. Biskup Bednorz zaprotestował przeciwko niedopuszczeniu obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej do Katowic. Poparto go okrzykami. Na skutek drażnienia ludności rządzeniami administracyjnymi i imprezami konkurencyjnymi, ludzie mobilizują się w protestach. Stąd nasze uroczystości zamieniają się niekiedy na manifestacje, czemu staramy się umiarkowanie przeciwdziałać. Ale nie da się całkowicie. Przed moim kazaniem biskup Bednorz prosił o wstrzymanie się z okrzykami. W pewnym momencie nie wytrzymało. Żartobliwie zwróciłem uwagę na to, że Śląsk znany jest z posłuszeństwa swoim biskupom. Do końca kazania miałem ciszę. – Zejście z góry było bardzo trudne, gdyż napór pielgrzymów był potężny.

Źródło: S. Wyszyński, *Zapiski milenijne*.
Wybór z dziennika „Pro memoria” z lat 1965–1967, Warszawa 2001

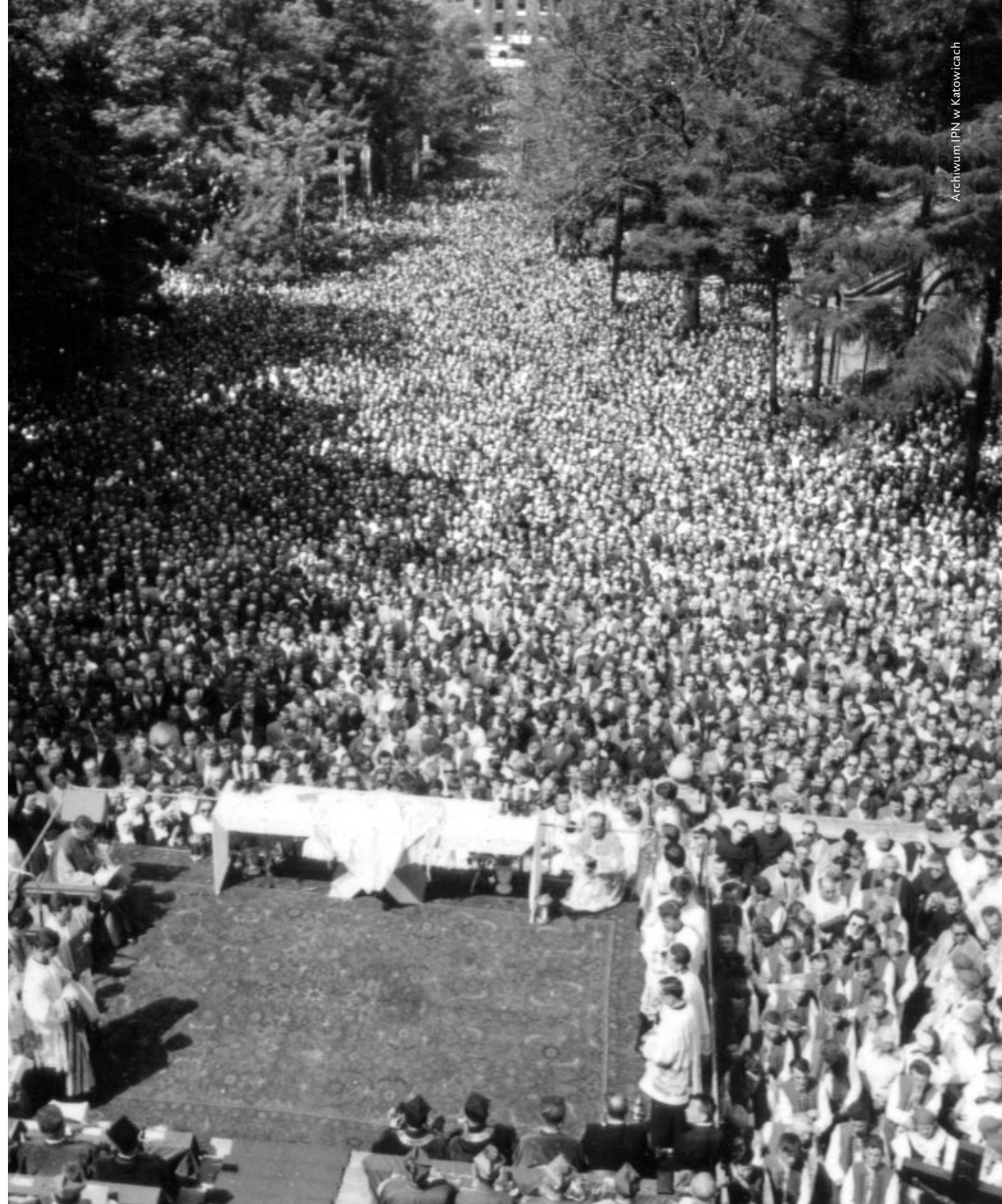

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Archiwum IPN w Katowicach

Górnośląski Azyl

...Kalwaria piekarska wykorzystywana jest jako rodzaj bariery ochronnej, stwarza poczucie bezkarności, swobodnego azylu. Dokonuje się ocen problemów gospodarczych, społecznych, funkcjonowania państwa w sposób bezceremonialny i demagogiczny a jednocześnie uchyla się od ponoszenia jakiejkolwiek odpowiedzialności. Obserwowana eskalacja tego typu, nie zatrzymuje się u progu świątyni piekarskiej a przenoszona jest na teren całej diecezji a nawet poza województwo...

Fragment dokumentu: Polityczna ocena pielgrzymek do sanktuarium maryjnego w Piekarach Śląskich, 21 VIII 1978 r., oprac. KW PZPR w Katowicach, Archiwum IPN w Katowicach.

Powitanie uczestników piekarskiej pielgrzymki męskiej na kalwaryjskim wzgórzu 25 V 1975 r.

Na następnej stronie: Kościół Zmartwychwstania Pańskiego na Kalwarii Piekarskiej podczas diecezjalnych obchodów Milenium Chrztu Polski w Piekarach Śląskich, 22 V 1966 r.

